

O obecności literatury polskiej w Czechach i czeskiej w Polsce Komentarz do bibliografii przekładów w roku 2018

The Presence of Polish Literature
in the Czech Republic and Czech Literature in Poland
A Commentary on the Bibliography of Translations
in 2018

Dorota Żygadło-Czopnik

 <https://orcid.org/0000-0002-3255-5217>

UNIVERSITY OF WROCLAW
dorota.zygadlo-czopnik@uwr.edu.pl

Data zgłoszenia: 30.09.2019 r. | Data akceptacji: 2.07.2020 r.

ABSTRACT | In this commentary, we will limit ourselves to presenting the reception of Czech literature in Poland and Polish literature in the Czech Republic in the year 2018. Czech and Polish literature reaches its readers across their respective borders in several ways: via translations of books by well-known and esteemed writers; through representatives of the younger generation; and as translations of prose and poetry published in magazines. The reception of Polish and Czech literature has been very positive; specifically, there is a growing interest among Polish readers in Czech literary offerings.

KEYWORDS | Czech literature, Polish literature, bibliography, translations, reception

Rozpatrując sytuację literatury czeskiej w Polsce i polskiej w Czechach w roku 2018, należy zaznaczyć, że kontynuowana jest wspaniała tradycja. Dotychczasowe kontakty kulturalne łączące oba sąsiadujące z sobą państwa przetrwały, mimo że stosunki polityczne między nimi nie zawsze były idealne. Jak pisze Jasna Hloušková:

Ta „uprzywilejowana pozycja” wypływała początkowo przede wszystkim z faktu, że chodziło o literaturę sąsiedniego narodu słowiańskiego, który od końca XVIII w., od utraty niepodległości przez Polskę, łączyły z Czechami podobne losy, częściowo także przynależność do monarchii austro-węgierskiej. Spontaniczne kontakty kulturalne umacniały się zawsze w napiętych momentach historycznych — w okresie polskich powstań czy podczas Wiosny Ludów w 1848 r. Głównym hasłem wówczas była „wzajemność słowiańska”. [...] Ważne były też osobiste spotkania artystów z obu krajów. Często, na przykład, wspomina się wizytę Skamandrytów w Pradze w 1928 r., a także przyjaźń Tuwima z Halasem¹.

Zarówno w Polsce, jak i w Czechach lata 90. minionego stulecia oraz kolejne dziesięciolecia następnego wieku stanowiły burzliwy okres transformacji ustrojowej, skutkujący znaczącymi zmianami społeczno-politycznymi w obu krajach, co znalazło swoje odbicie we współczesnej literaturze. Dokonujące się wówczas przeobrażenia miały także wpływ na działalność przekładową, w tym na wybory translatorskie, które sprowadzały tłumaczy do roli wzajemnych ambasadorów kultury. Katarzyna Majdzik we *Wstępie* do tomu 9 (część 1) „Przekładów Literatur Słowiańskich” porusza kwestię roli tłumacza we współczesnym świecie, dostrzega, że

[...] (służymy kulturze oryginału, rozpowszechniając jej dzieła, kulturze rodzimej — wzbogacając ją; budujemy porozumienie) [...]. Zdaniem Gideona Toury'ego, przekładamy w odpowiedzi na potrzeby kultury docelowej, wypełniając istniejące w niej luki. Paul Ricoeur i Hans-Georg Gadamer w przekładzie widzą dialog, rozmowę czy formę dyskursywną².

Tłumaczenia literatury czeskiej na język polski i polskiej na język czeski opublikowane w 2018 roku stanowią interesujący zbiór tekstów, tworzący wielopłaszczyznowy obraz jednej kultury i literatury słowiańskiej budowany przez drugą, i odwrotnie. Rodzi się pytanie, w jaki sposób czy według jakiego kryterium tłumacze czescy i polscy dobierają autorów przekładanych dzieł.

- 1 J. Hloušková, 1998: *Rola literatury polskiej w środowisku czeskim i przemiany w jej odbiorze po drugiej wojnie światowej*. W: J. Wyrozumski, red.: *Czechy i Polska na szlakach ich kulturalnego rozwoju*. Kraków, Wydawnictwo Antykwa, s. 215.
- 2 K. Majdzik, 2018: *Wstęp*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 9, cz. 1: *Dlaczego tłumaczymy? Praktyka, teoria i metateoria przekładu*, s. 8.

Wybory tłumaczy tzw. starszej generacji (np. Helena Stachová — Czechy, Leszek Engelking — Polska) mają charakter uniwersalny, prezentują oni bowiem twórczość autorów należących do różnych generacji, także tych najmłodszych. Z kolei tłumacze z młodego pokolenia przekładają na ogół teksty młodszych artystów, szczególnie prozaików. Z pewnością większość autorów translacji cechuje, oprócz dobrej znajomości języka źródłowego i rodzimego (docelowego), gruntowna wiedza z historii literatury kraju sąsiedniego, jak i znajomość bieżącej produkcji literackiej. Podejmując decyzje związane z wyborem tekstu, biorą pod uwagę opinie krytyków i ranking zdobywców nagród literackich. Wybory tłumaczonych twórców i ich dzieł w dużej mierze odzwierciedlają także osobiste preferencje czytelnicze tłumaczy.

W ciągu 2018 roku wydano w Polsce 17 pozycji książkowych (16 przekładów prozy, 1 zbiór przekładu poezji), 4 publikacje w czasopismach (2 przekłady prozy, 1 przekład eseju, 1 przekład poezji). Natomiast w Czechach opublikowano 36 książek: 26 przekładów prozy, 6 zbiorów przekładów poetyckich, 2 przekłady eseistyki, 2 przekłady reportaży. Od lat utrzymuje się wyraźna dysproporcja w liczbie między tłumaczeniami książkowymi a tymi, które ukazują się w czasopismach literackich i docierają do czytelnika za pośrednictwem witryn internetowych, z przewagą tych pierwszych. Zasadnicza różnica między nimi polega na sile oraz trwałości oddziaływania, które z pewnością są większe w przypadku wydawnictw zwartych. Przekłady książkowe mają nadal największy wpływ na tworzenie obrazu określonej literatury w odbiorze czytelnicznym. Obecnie celem publikowania przekładów jest uzupełnienie, jak również uwspółcześnienie funkcjonującego w świadomości czytelników polskich i czeskich fragmentarycznego kanonu literatur krajów sąsiadujących, poszerzenie go o najbardziej wartościowe dzieła najnowszej literatury pięknej. W Polsce wybór ten wydaje się kontynuacją polityki wydawniczej przyjętej przed kilkoma laty przez wydawnictwa: Afera, Książkowe Klimaty z Wrocławia, Starą Szkołę z Wołowa, Pogranicze z Sejn oraz nowe wydawnictwo Amaltea z Wrocławia. Na rynku czeskim są to oficyny: Euromedia, Plus z Pragi, Host z Brna czy Protimluc z Ostrawy. Wymienionych wydawców interesują przede wszystkim autorzy współcześni, przedstawiciele literatury pięknej, wartościowej artystycznie i estetycznie, dalekiej od literatury komercyjnej.

W *Komentarzu do bibliografii przekładów literatury czeskiej w Polsce i literatury polskiej w Czechach w 2015 roku* czytamy, że „zainteresowanie literaturą polską w Czechach wykazuje znacznie gorsze statystyki”³. Sporządzone przez

3 I. Mroczek, 2016: *Komentarz do bibliografii przekładów literatury czeskiej w Polsce i literatury polskiej w Czechach w 2015 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2, s. 84.

Jakoba Altmanna zestawienia bibliograficzne za lata 2017 i 2018 wykazują istotną zmianę tej tendencji. Polska jest prawie czterokrotnie większa od dziesięciomilionowej Republiki Czeskiej, ma tym samym większy rynek wydawniczy, jednak to czeski czytelnik miał w 2018 roku szansę przeczytać dwa razy więcej polskich książek niż czytelnik polski tekstów czeskich. W wyborze pisarzy i tłumaczonych utworów w 2018 roku w obu krajach wyraźnie przejawia się przede wszystkim dążenie do zysku symbolicznego, opierającego się na stymulowaniu zainteresowania odbiorców sekundarnych, do których zalicza się głównie koneserów literatury ambitnej, specjalistów, znawców literatur niszowych, entuzjastów i pasjonatów.

Wydawcy czescy preferują ścisłą współpracę z wąskim gronem tłumaczy wyspecjalizowanych w przekładzie literackim, sprawdzonych i doświadczonych, są to między innymi: Josef Mlejnek, Pavel Weigel, Jaroslav Simonides, Helena Stachová czy generacyjnie młodszy: Michala Benešová i Barbora Gregorová. W roku 2018 na język czeski przetłumaczono teksty następujących polskich autorów: Józefa Augustyna, Zofii Bałdygi, Anny Blumental, Marcina Bryk-szyńskiego, Adama Czerniakowa, Emilii Dziubak, Wojciecha Eichelbergera, Liliany Fabisińskiej, Elżbiety Gargały, Julii Hartwig, Ryszarda Kapuścińskiego, Dariusza Karłowicza, Magdaleny Kozieł-Nowak, Jerzego Kronholda, Stanisława Lema, Przemysława Liputy, Franciszka Mickiewicza, Remigiusza Mroza, Bronki Nowickiej, Pawła Pawlaka, Jerzego Pilcha, Andrzeja Pilipiuka, Jana Rybowicza, Andrzeja Sapkowskiego, Pawła Sołtysa, Anny Sójki-Leszczyńskiej, Agnieszki Stelmaszyk, Witolda Szablowskiego, Mariusza Szczygła, Władysława Szpilmana, Eugeniusza Tkaczyszyna-Dyckiego, Olgi Tokarczuk, Zbigniewa Uniłowskiego, Tanyi Valko, Jerzego Vetulaniego, Bronisława Wildsteina, Ignacego Stanisława Witkiewicza, Henryka Wolniaka-Zbożydarzyca, Adama Zagajewskiego oraz Mariusza Zakrzewskiego. W Czechach brakuje oficyny, która swój program wydawniczy koncentrowałaby wyłącznie na popularyzacji literatury polskiej. Instytut Polski w Pradze, który z roku na rok aktualizuje „Výběr z knižních novinek”, czyli „Książkowe nowości”, próbuje wypełnić tę lukę na rynku, współpracuje z czeskimi tłumaczami i wydawcami przy selekcji i promocji tłumaczeń polskich książek w Czechach przy wsparciu Instytutu Książki, który oferuje programy grantowe dla wydawców i tłumaczy. Instytut Polski w Pradze współpracuje również bezpośrednio przy publikacji wybranych pozycji książkowych.

W 2018 roku Polska i Czechy obchodziły ważną rocznicę i z tej okazji ośrodek polski w Pradze zainicjował dyskusję na temat znaczenia tej daty dla obu państw, wspólnej ich historii oraz tego, co oba narody w okresie międzywojennym łączyło, a co dzieliło politycznie, kulturowo i społecznie. Jak pisze Roman Baron:

Rocznice — zwłaszcza wielkich wydarzeń w życiu państw i narodów — należą bez wątpienia do tych chwil, w których w szczególny sposób spotyka się pamięć historyczna z aktualną świadomością społeczną oraz sytuacją polityczną⁴.

W 2018 roku nastał dobry moment do rozpoczęcia dyskusji na temat zjawisk historycznych i kulturowych, które wywarły wpływ na polską i czeską tożsamość narodową. Z okazji setnej rocznicy niepodległości Instytut Polski w Pradze zainicjował serię wydawniczą *Niepodległość 1918 r.*, która miała za zadanie przybliżyć czeskim czytelnikom mniej znane wydarzenia i postaci polskiej historii oraz pogłębić wiedzę o wzajemnych stosunkach czesko-słowacko-polskich. Przywołując teorię Itamara Evena-Zohara, można pokusić się o stwierdzenie, że opublikowane w 2018 roku przekłady skorelowane zostały pod względem wyboru tekstów źródłowych, a także norm, strategii i literackiego repertuaru⁵. Seria odzwierciedla stulecie powstania naszych państw oraz ich wspólną, a zarazem odmienną historię. W ramach projektu opublikowano w 2018 roku kilka interesujących pozycji książkowych, między innymi o powstaniu w 1981 roku międzynarodowej grupy opozycyjnej w wyniku podpisania przez przedstawicieli Polskiego Komitetu Obrony Robotników (KOR) i Karty 77 tajnej umowy o współpracy. Tekst Petra Błažka, Łukasza Kamińskiego i Grzegorza Majewskiego *Ponad granicami. Historia Solidarności Polsko-Czechosłowackiej (Hranicím navzdory: Příběh Polsko-československé solidarity)*, w przekładzie Martiny Bořilovej i Jana Jeništy, wydał Ústav pro studium totalitních režimů w Pradze. Książka trzech historyków, dwóch polskich i jednego czeskiego, poświęcona jest powstawaniu i stopniowemu formowaniu się Solidarności Polsko-Czechosłowackiej na tle historycznego rozwoju Polski i Czechosłowacji od końca II wojny światowej do 1989 roku. Solidarność Polsko-Czechosłowacka od 1981 roku odgrywała istotną rolę w informowaniu i wspieraniu polskich i czechosłowackich ruchów i grup opozycyjnych. W latach 90. XX wieku wielu jej członków zajmowało najwyższe stanowiska na scenie politycznej obu sąsiednich państw.

Trudny temat traum historycznych podjął polski historyk Grzegorz Motyka, profesor nauk społecznych, specjalizujący się między innymi w tematyce polskiego ruchu oporu w okresie II wojny światowej i w stosunkach polsko-ukraińskich, uhonorowany Nagrodą Historyczną „Polityki”, w latach 2011—2016 członek Rady Instytutu Pamięci Narodowej. W książce *Wołyń '43 (Volyń 1943)*

4 R. Baron, 2013: *Ambasadorowie wzajemnego zrozumienia. Niedocenieni twórcy mostów między polską i czeską kulturą (XIX—XXI w.)*. Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 276.

5 Por. I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Znak, s. 197.

opisuje masakrę Polaków na Wołyniu z 1943 roku. Czytelnik niezaznajomiony z historią rzezi wołyńskiej znajdzie tutaj wszystkie najważniejsze fakty, a odbiorcy bardziej zorientowani w tej tematyce poznają najnowsze badania i ustalenia historyków. Autor, uznawany w Polsce za jednego z najlepszych znawców stosunków polsko-ukraińskich, jednoznacznie dowodzi, że rzeź wołyńska była zaplanowanym ludobójstwem, a nie spontaniczną akcją odwetową. Motyka nie ogranicza się tylko do przedstawienia faktów historycznych, zastanawia się, jak dzisiaj wygląda pamięć i polityka historyczna w Polsce i na Ukrainie. W Czechach tekst *Wołyń '43* opublikowany został w przekładzie Martina Veselki przez wydawnictwo Academia, założone w 1953 roku z inicjatywy Czechosłowackiej Akademii Nauk (swoją nazwę ostatecznie przyjęło w 1966 roku). Academia należy do czołowych czeskich oficyn naukowych.

Temat masakry wołyńskiej powraca w twórczości Witolda Szablowskiego, jednego z najlepszych polskich reporterów. W książce *Sprawiedliwi zdrajcy. Sąsiedzi z Wołynia (Spravedliví zrádci. Sousedé z Volyně)*, w przekładzie Michali Benešovej, za którą autor otrzymał w 2016 roku Nagrodę „Newsweeka” im. Teresy Torańskiej⁶, rzeź wołyńska to nie tylko liczby ofiar i polityczne spory, lecz przede wszystkim poruszające historie ludzi. Tekst ukazał się w Czechach nakładem ostrawskiej firmy wydawniczej Pant. Warto zwrócić uwagę, że tworzy ona również wyjątkowy portal edukacyjny www.moderni-dejiny.cz. Obecnie ponad 90% nauczycieli historii i dziesiątki tysięcy czeskich uczniów chętnie korzysta z informacji zamieszczonych na tym portalu.

W ramach serii *Niepodległość 1918 r.* ukazał się wybór esejów, refleksji i wywiadów z ostatnich piętnastu lat Dariusza Karłowicza, polskiego filozofa, publicysty, nauczyciela akademickiego, wydawcy książek i działacza społecznego. W publikacji *Neokopírovaná budoucnost: polská dilemata 21. století* (teksty zebrane) autor komentuje obecny stan społeczeństwa, osadzając je w szerszym historycznie kontekście rozwoju cywilizacji europejskiej. Wybór opublikowany został przez Centrum pro studium demokracie a kulturu w przekładzie Josefa Mlejnkla, znanego w Czechach jako wybitny tłumacz tekstów Czesława Miłosza, Sławomira Mrożka i Leszka Kołakowskiego⁷.

Ostatnia pozycja wydana we wzmiankowanej serii to *Czas niedokonany (Nedokonaný čas)* autorstwa Bronisława Wildsteina. Tekst przetłumaczyła i sło-

6 Nagroda „Newsweeka” im. Teresy Torańskiej — polska nagroda przyznawana corocznie przez związaną z tygodnikiem „Newsweek” Fundację im. Teresy Torańskiej. Wyróżnia się nią najlepszych autorów, uczestników życia społecznego, gospodarczego i politycznego oraz wybitnie uzdolnioną młodzież. Pierwsza edycja nagrody odbyła się w roku 2013. Zob. stronę internetową Fundacji: www.fundacjatoranskiej.pl.

7 Por. L. Zakopalová, 2011: *Czesława Miłosza ślady (nie)przypadkowe. O recepcji czeskiej*. „Postscriptum Polonistyczne”, nr 1 (7), s. 319.

wem wstępnym opatrzyła Lucie Szymanowska (wydawnictwo Volvox Globator). Pisarz, zanim ukazały się jego powieści i opowiadania, zasłynął jako publicysta. Wildstein sięgnął po gatunek powieści politycznej, aby przedstawić losy członków rodziny Broków wpłątanych w ponurą historię XX wieku — od pogromu we wsi pod Pińskiem do rzeczywistości III Rzeczypospolitej. Jak słusznie zauważa Kamila Kania:

Zwłaszcza ostatnie lata na polskim rynku literackim służą politycznemu zaangażowaniu poezji i prozy. Przed krajowymi pisarzami stało wyzwanie opisania Polski u kresu minionego ustroju, procesu transformacji politycznej, ale również kulturowej, oraz kondycji polskiego społeczeństwa w zmienionych warunkach systemowych. Takie próby podjęli konserwatywni publicyści: Bronisław Wildstein, Rafał Ziemkiewicz, Piotr Zaremba oraz Andrzej Horubała. Uczynili to także pisarze młodszego pokolenia „sympatyzujący z niekoniernie konserwatywnymi ideami”, jak określa ich Igor Stokfiszewski, mianowicie: Mariusz Sieniewicz, Dorota Masłowska, Michał Witkowski, Sławomir Shuty czy Daniel Odija. Te tendencje należy umieścić w szerszym kontekście, jaki stanowi tradycja powieści politycznej, sięgająca przełomu XIX i XX w. Rozwód sztuki i polityki okazał się projektem niemożliwym do zrealizowania. U progu XXI w. mamy do czynienia z momentem politycznej intensyfikacji w sferze kultury⁸.

Tekst Wildsteina to zapis doświadczeń, które ukształtowały dzisiejszą Polskę — od krwawej rewolucji październikowej przez pełną nadziei Solidarność po okres III Rzeczypospolitej — a także próba ich zrozumienia. Na kartach *Czasu niedokonanego* czytamy: „Wielkie sprawy składają się z pojedynczych losów, choć przekraczają je”⁹. Historia toczy się tu niezależnie od jednostki. Jednocześnie nosi ona znamiona fatum silnie determinującego ludzkie życie. Powieść Wildsteina może zostać w całości uznana za kronikę najważniejszych wydarzeń w historii Polski i świata. Lista tych zdarzeń jest długa: rewolucja 1905 oraz 1917 roku, obie wojny światowe i Holokaust, zdjęcie z afisza *Dziadów* Kazimierza Dejmka, wydarzenia w Czechosłowacji, praska wiosna, strajki w Radomiu i „Ursusie”, powstanie Komitetu Obrony Robotników, śmierć Stanisława Pyjasa, wybór Karola Wojtyły na papieża i jego pierwsza pielgrzymka do kraju, strajki sierpniowe, powstanie i działalność „Solidarności”, stan wojenny, transformacja ustrojowa, kolejne elekcje w wolnej Polsce, aż po zamachy terrorystyczne w Nowym Jorku w 2001 roku. Historia miejsca, w którym przyszło żyć bohaterom, dzieje rodzinne oraz indywidualne — wszystko to w świecie

8 K. Kania, 2015: *Polska powieść polityczna u progu XXI wieku. O prozie Bronisława Wildsteina*. „Tematy i Konteksty”, nr 5 (10), s. 68.

9 B. Wildstein, 2011: *Czas niedokonany*. Poznań, Wydawnictwo Zysk i S-ka, s. 210.

przedstawionym powieści ma charakter śladu naznaczającego całe życie jednostki. Jak pisze Kania:

Bez względu na to, jak ocenia się dokonania literackie Wildsteina, trzeba przyznać, że jest to przypadek interesujący. Mamy do czynienia z twórczością od początku do końca przesiąkniętą polityką, poruszającą tematy związane z bieżącymi wydarzeniami krajowymi, które są opisane z perspektywy osoby aktywnie w nich uczestniczącej, mającej w dodatku niebanalną przeszłość¹⁰.

Przekłady tekstów Petra Blažka, Łukasza Kamińskiego, Grzegorza Majewskiego, Grzegorza Motyki, Witolda Szablowskiego, Dariusza Karłowicza i Bronisława Wildsteina w czeskim odbiorze dookreślają się nawzajem i odkrywają obraz Europy Środkowej zróżnicowanej i niejednorodnej. Wchodząc w nowy literacki krąg, w tzw. pole produkcji kulturowej¹¹, podlegają one równoczesnej konfrontacji z czeską przestrzenią literacką. Włączając się w nią, zachowują swoją artystyczną autonomiczność, wprowadzają nieznanne wcześniej wątki, trendy czy tematy, a także nowe spojrzenie na kulturę, historię i własny naród.

Wśród wspomnianych nazwisk polskich autorów obecnych na czeskim rynku wydawniczym w 2018 roku pojawiają się znani autorzy reprezentujący polską literaturę fantastyczną, która ma swoich wiernych czytelników w Czechach. W artykule *Czeskie przekłady prozy polskiej ostatnich lat* Izabela Mroczek podkreśla, że:

Od połowy lat 90. można zaobserwować wzrost zainteresowania polską literaturą fantastyczną i fantasy. Czescy tłumacze sięgają nie tylko do wcześniej już w ich kraju docenionego Stanisława Lema (po 1989 r. ukazało się w Czechach 13 książek Lema, ostatnio wznowiono wydawane już wcześniej: *Sex Wars* w 2008 r. i *Solaris* w 2009 r.), ale w czasopiśmie i wydawnictwach zorientowanych na literaturę s.f. coraz częściej pojawiają się przedstawiciele młodszej generacji: [...] ¹².

Polskie utwory *science fiction* zostały rozpropagowane w tym kraju między innymi dzięki sukcesowi przekładów twórczości Stanisława Lema, na co wskazuje nie tylko wielkość nakładów jego książek, lecz także popularność przekładów tychże wśród czeskich tłumaczy. Polski pisarz w 1980 roku był rozważany jako jeden z kandydatów do Literackiej Nagrody Nobla. W ostatnich latach jego teksty tłumaczyli: Jaroslav Simonides, Pavel Weigel, Helena Stachová oraz Oldřich Rafaj. W 2018 roku wszystkie przekłady wyszły w nakładzie praskiego

10 K. Kania, 2015: *Polska powieść polityczna u progu XXI wieku...*, s. 68.

11 Por. P. Bourdieu, 2001: *Reguły sztuki. Geneza i struktura pola literackiego*. A. Zawadzki, tłum. Kraków, Wydawnictwo Universitas.

12 I. Mroczek, 2010: *Czeskie przekłady prozy polskiej ostatnich lat*. W: R. Cudak, red.: *Literatura polska w świecie*. T. 3: *Obecności*. Katowice, Wydawnictwo Gnome, s. 183.

wydawnictwa Plus, które swoją działalność koncentruje przede wszystkim na publikacji literatury wysokiej artystycznie, wymagającej od odbiorcy wysiłku i skupienia, zmuszającej do głębszych przemyśleń. W programie wydawnictwa prezentowana jest cała paleta gatunków literackich — od lżejszych, popularnych romansów, humorystycznych lektur poprzez powieści psychologiczne, społeczne, horrory, *science fiction* do powieści historycznych. Nakładem oficyny w 2018 roku ukazały się następujące teksty Lema: *Eden (Planeta Eden)* w tłumaczeniu Jaroslava Simonidesa, *Niezwycięzony (Nepřemožitelný, wyd. 4)* w przekładzie Pavla Weigla, *Opowieści o pilocie Pirxie (Příběhy pilota Pirxe)* w tłumaczeniu Jaroslava Simonidesa, Heleny Stachovej i Oldřicha Rafaja.

Warto dodać, że w roku 2015 zmarł Pavel Weigel (1942—2015), znany czeski autor i znakomity tłumacz, szczególnie twórczości Stanisława Lema. W jego dorobku translatorskim znalazły się przekłady następujących dzieł polskiego pisarza: *Niezwycięzony (Nepřemožitelný, 1976, wyd. 1)*, *Głos Pana (Pánův hlas, 1981)* tłumaczenie wraz z Františkem Jungwirthem, *Fiasko (Fiasko, 1990)*, *Summa technologiae (Summa technologiae, 1995)*, *Dzienniki gwiazdowe (Hvězdné deníky, 1999)* tłumaczenie wraz z Františkem Jungwirthem i Heleną Stachovą, *Tajemnica chińskiego pokoju (Tajemství čínského pokoje, 1999)*, *Cyberiada (Kyberriáda, 2000)* tłumaczenie wraz z Františkem Jungwirthem, *Bajki robotów (Bajky robotů, 2002)* tłumaczenie wraz z Františkem Jungwirthem, *Solaris (Solaris, 2003)*, *Człowiek z Marsa (Martian, 2005)*, *Sex Wars (Sex Wars, 2010)*, *Invaze (zbiór tekstów, 2010)*.

Do autorów reprezentujących literaturę fantastyczną należy także Andrzej Pilipiuk, którego teksty od kilku lat tłumaczone są na język czeski, szczególnie opowiadania o Jakubie Wędrowyczu zdobyły dużą popularność w Czechach. Pisarz jest obecny w czeskiej świadomości odbiorczej od 2002 roku, kiedy to ukazały się *Kroniki Jakuba Wędrowycza* — czeski tytuł *Kroniky Jakuba Vandrovce (příhody exorcisty-amatéra)* — w przekładzie Pavla Weigla. Na stronach portalu www.culture.pl czytamy:

Pilipiuk sprawnie porusza się między różnymi konwencjami literatury fantastycznej, najczęściej jednak tworzy teksty dające się zaklasyfikować do jednego z trzech nurtów. Pierwszy to fantastyka oparta na motywach ezoterycznych, nawiązująca do folkloru i cechująca się humorystycznym ujęciem tematu (tu zalicza się przede wszystkim, choć nie tylko, cykl o Jakubie Wędrowyczu). Drugi — to teksty odwołujące się do tradycji horroru, trzeci natomiast — to utwory wykorzystujące motyw podróży w czasie, często łączące fantastykę z opisami współczesności¹³.

13 P. Kozioł, [online]: *Andrzej Pilipiuk*. Dostępne w Internecie: <https://culture.pl/pl/tworca/andrzej-pilipiuk> [dostęp: 8.09.2019].

Pilipiuk jest zdobywcą licznych nagród literackich. W 2002 roku pisarz otrzymał Nagrodę Fandomu Polskiego im. Janusza A. Zajdla¹⁴ za opowiadanie *Kuzyunki*, które w 2003 roku rozwinął w powieść. Dwukrotnie zajął trzecie miejsce w plebiscycie Nagrody Nautilus¹⁵. Ponadto uhonorowany został Pucharem Bachusa i Srebrną Muszlą. W 1998 roku był nominowany do Śląkfy — nagrody Śląskiego Klubu Fantastyki w kategorii „Twórca Roku”¹⁶. Jest autorem serii takich bestsellerów jak: *Kroniki Jakuba Wędrowycza*, *Oko Jelenia*, *Kuzyunki czy Światy Pilipiuka*. Andrzej Pilipiuk napisał do tej pory blisko 38 książek, 19 tomów kontynuacji przygód *Pana Samochodzika* (pod pseudonimem Tomasz Olszakowski) oraz sentymentalny album *Wojślawice — skarby naszej pamięci; wspomnienie o miasteczku*. W 2018 roku w Czechach ukazały się *Konan Destylator (Conan Destilátor)* w tłumaczeniu Stanisława Komárka oraz *Srebrna łania z Visby (Oko jelena. Strříbrná laň z Visby)* w przekładzie Roberta Pilcha. Na pisarza fantasy namaścił Pilipiuka sam Andrzej Sapkowski, nestor tego gatunku w Polsce, twórca, który wykreował postać Wiedźmina.

Sapkowski jest najczęściej po Lemie tłumaczonym polskim autorem fantasy w Czechach. Pisarz ma nawet stronę internetową w języku czeskim (www.sapkowski.cz), na której zostały wyszczególnione i omówione jego książki w czeskich przekładach, przywołano recenzje tekstów wydanych w Czechach, opisano filmy wyprodukowane na podstawie jego utworów, zamieszczono galerię zdjęć z filmów oraz forum wymiany zdań pomiędzy miłośnikami twórczości polskiego autora. W 2018 roku czeski czytelnik mógł zakupić audiobook *Miecz przeznaczenia (Meč osudu)*, który zawiera prolog *Saga o wiedźminie I. Ostatnie życzenie* i opowiadania *Saga o wiedźminie II. Miecz przeznaczenia* w przekładzie Stanisława Komárka oraz Jiřego Pilcha.

Na uwagę zasługuje 3 wydanie książki Mariusza Szczygła *Gottland* (w przekładzie Heleny Stachovej), która na czeskim rynku księgarskim pojawiła się w 2007 roku. Rzecz warta odnotowania, ponieważ autor w swych tekstach z pogranicza felietonów, esejów i reportażu portretuje znanych i nieznaną Czechów i ich trudne losy w Czechosłowacji i Czechach. Jak pisze Andrzej Lam:

-
- 14 Nagroda Fandomu Polskiego im. Janusza A. Zajdla, zwana potocznie Nagrodą Zajdla lub Zajdlem — polska coroczna nagroda literacka w dziedzinie fantastyki, przyznawana przez uczestników konwentu Polcon najlepszym polskim utworom literackim wydanym w poprzednim roku kalendarzowym. Głosowanie i wręczenie nagród odbywa się nieprzerwanie od 1984 roku.
 - 15 Nagroda Nautilus — utworzona w 2004 przez Roberta J. Szmida, redaktora naczelnego czasopisma „Science Fiction”, przyznawana za najlepszy polski fantastyczny utwór literacki wydany w danym roku wybrany w plebiscycie czytelników.
 - 16 Śląkfka — polska nagroda fantastyczna. Przyznawana jest od 1984 roku przez Śląski Klub Fantastyki, najstarszy z działających w Polsce klubów fantastyki.

W zbiorze reportaży, zatytułowanym *Gottland*, Mariusz Szczygieł przestrzega zasady, aby na XX-wieczną historię Czech patrzeć z czeskiej perspektywy. Odtworzone są więc motywacje wewnętrzne protagonistów, zwłaszcza w okresie, który wyznacza problemowe centrum tej książki, czyli w ciągu czterech niezupełnie jednakowych dziesięcioleci systemu, nazywanego komunistycznym. Ale już porządkowanie materiału i styl opowiadania świadczy o nadrzędnym punkcie widzenia, który nie objawiony wprost, dyskretnie nadbudowuje się nad warstwą anegdotyczną. Tytuł pochodzi od znanego piosenkarza Karela Gotta, a wątkiem naczelnym książki jest gra między potrzebą samorealizacji artystycznej, także w wielkim publicznym wymiarze, i wszechobecną państwową kontrolą. Czyli między kolaboracją, mimikrą i sprzeciwem. Gra ta przybiera tak różne postacie i tak niezwykajnie załamuje się w ludzkich losach, że Szczygieł woli zająć się różnorodnością tego fenomenu, niż przyjąć jawną rolę oskarżyciela czy sędziego. Opisuje przypadki osobne — twórcy pomnika Stalina w Pradze, Otakara Šveca, pisarza i scenarzysty Jana Procházky, piosenkarek o odmiennych losach, Heleny Vondračkovej i Marty Kubišovej — nie po to, aby zatrzeć granicę między dobrem a złem, ale aby pokazać wielowymiarowość ludzkiej natury¹⁷.

Książka okazała się w kraju naszych sąsiadów wielkim sukcesem wydawniczym. Należy zaznaczyć, że nadal wśród czytelników cieszy się dużym zainteresowaniem. W 2011 roku na podstawie *Gottlandu* powstały spektakle teatralne wystawiane w Pradze i Ostrawie. W 2014 roku studenci praskiej akademii filmowej nakręcili 100-minutowy film dokumentalny bazujący na książce.

Polska literatura wysokoartystyczna reprezentowana jest w Czechach przez książki twórców średniej generacji (Henryka Wolniaka-Zbożydarzyca, Olgi Tokarczuk, Ryszarda Kapuścińskiego, Jerzego Pilcha, Eugeniusza Tkaczyszynady-Dyckiego i in.). Jednocześnie coraz większe uznanie zdobywa wśród czeskich odbiorców twórczość młodej generacji polskich autorów (Witolda Szablowskiego, Agnieszki Stelmaszczyk, Bronki Nowickiej, Remigiusza Mroza i in.). Dzieła twórców obu pokoleń prezentowane są na łamach uznanych czasopism literackich o dużym zasięgu krajowym („A2”, „Tvar”, „Protimluv”, „Plav”) oraz na portalu www.iliteratura.cz. W przypadku tłumaczeń literatury polskiej na język czeski mamy do czynienia ze zdecydowaną dominacją prozy nad poezją, dramatem i esejem.

Literatura czeska, jako literatura peryferyjna, z punktu widzenia jej miejsca i roli w tradycji literatury polskiej i w życiu literackim, w większości zajmuje

17 A. Lam, 2007: *W czeskim zwierciadle*. „Pobocza”, nr 2 (28). Dostępne w Internecie: http://www.kwartalnik-pobocza.pl/pob28/al_o_ms.html [dostęp: 8.09.2019].

pozycję marginalną: funkcjonuje na peryferiach polisystemu¹⁸. Analizując położenie literatury czeskiej w Polsce na mapie pola poszczególnych wydawców, można zauważyć, że publikowana była ona dotychczas w mniejszych oficynach. W Polsce funkcjonują instytucje, które do tej pory specjalizowały się niemal wyłącznie w literaturze czeskiej. Do nich należy Wydawnictwo Afera prowadzone przez Julię Różewicz. Wrocławskiej tłumacze i wydawczyni zależy na wzroście kapitału symbolicznego (prestżu, uznaniu)¹⁹; skupiając się na publikacji najnowszej literatury czeskiej, dąży przede wszystkim do wyłonienia autonomiczności artystycznej i estetycznej przekładanych czeskich dzieł, próbując zachować równowagę między czynnikami artystycznymi a ekonomicznymi. Oficyna, która przyjęła w momencie swego powstania strategię opartą na nowości, konsekwentnie ją realizuje. Wyraz tego stanowią przekłady nowej czeskiej prozy, której nowość implikuje równocześnie zmianę pokoleniową, a także widoczną zmianę dominującej w literaturze czeskiej hierarchii. Lista autorów, których dzieła wydano, obejmuje tych, którzy dysponują dużym potencjałem symbolicznym, laureatów wielu najważniejszych czeskich nagród literackich z ostatnich lat. Są wśród nich: Petr Šabach — otrzymał Nagrodę Karla Čapka (2016) przyznaną przez PEN Club; Jan Balabán — finalista nagrody Magnesia Litera w kategorii „Proza” (2005), którą otrzymał za zbiór opowiadań *Możliwe, że odchodzimy* (*Možná že odcházíme*, tłum. J. Różewicz), oraz w kategorii „Książka Roku” (2011) za powieść *Zapytaj taty* (*Zeptej se táty*, tłum. O. Czernikow); Petra Soukupová — otrzymała Nagrodę Jiřego Orteny (2008) oraz Magnesię Literę (2010); Petra Hůlová — laureatka Nagrody Jiřego Orteny (2007) i Nagrody Josefa Škvoreckiego (2008); Emil Hakl — dwukrotny laureat Magnesia Litera (2003, 2014); Kateřina Tučková — wyróżniona nagrodą czytelników Magnesia Litera (2010), następnie za powieść *Boginie z Žitkovskej* (*Žitkovské bohyně*, tłum. J. Różewicz) otrzymała Nagrodę Josefa Škvoreckiego, Czeski Bestseller, Magnesię Literę — Kosmas, nagrodę czytelników oraz Nagrodę Czytelników Czeskiej Książki; Iva Procházková — laureatka: Kinderbuchpreis des Landes Nordrhein-Westfalen (1994), Nagrody Friedricha Gerstäckera (2007), Magnesia Litera (2007, 2010); Marek Šindelka — otrzymał Nagrodę Jiřego Orteny (2006) i dwukrotnie Magnesię Literę (2012, 2017); Teresa Boučková — za debiutancką powieść *Indiánský běh* otrzymała Nagrodę Jiřego Orteny (1990); Jiří Březina — w 2013 roku ukazała się jego debiutancka powieść *Na kopci*, która zyskała wiele przychylnych recenzji oraz zdobyła Nagrodę Jiřego Marka przyznaną co

18 Por. I. Even-Zohar, 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim...*, s. 197–203.

19 Por. G. Jankowicz et al., 2014: *Literatura polska po 1989 roku w świetle teorii Pierre'a Bourdieua. Raport z badań*. Kraków, Korporacja Ha!art.

roku w Czechach za najlepszy kryminał; Bianca Bellová — laureatka Magnesia Litera (2017), European Union Prize for Literature (2017), Česká kniha (2017); Daniel Petr — jego trzecia książka *Straka na šibenici* (2015) otrzymała nominacje do nagród Magnesia Litera oraz Nagrody Josefa Škvoreckiego.

Autorzy ci, pisarze średniego (np. Jan Balabán) i młodego (np. Kateřina Tučková) pokolenia, należą do współczesnego obszaru pola literackiego, kreując wizerunek literatury odwołującej się do najbardziej aktualnych literackich zjawisk, prezentującej dynamikę zachodzących w niej zmian. Na gruncie polskim, dzięki przekładom, dokonuje się w pewnym sensie akt „kanonizacji” tych autorów. Powstaje kanon przeciwstawiający się literackiej klasycy, której obraz konstytuował się w świadomości polskich odbiorców stopniowo, pod wpływem przekładów wydawanych w drugiej połowie XX wieku. W 2018 roku nakładem Wydawnictwa Afera ukazały się następujące publikacje: przekład powieści Bianki Bellovej *Jeziro (Jezero)* w tłumaczeniu Anny Radwan-Żbikowskiej, który znalazł się w finale Literackiej Nagrody Europy Środkowej Angelus; w serii Czeskie Krymi ukazała się książka Jiřego Březiny *Przedawnienie (Promlčení)* w tłumaczeniu Agaty Wróbel; jedyna pozycja niewspółczesna — powieść Zdeňka Jirotki *Saturnin (Saturnin)* w tłumaczeniu Leszka Engelkinga; powieść dla dzieci Ivy Procházkovej *Pyszna środa (Středa nám chutná)* w tłumaczeniu Julii Rózewicz.

Początkowo oficyna wydawnicza Stara Szkoła założona w 2014 roku przez Mirosława Śmigielskiego skupiała się na literaturze czeskiej, ale obecnie rozszerza swoje horyzonty i nawiązuje współpracę z pisarzami z całego świata. Głównym jej celem jest publikacja książek sprawiających czytelnikowi przyjemność i przynoszących inspirację. Największym dotychczasowym bestsellerem wydanym przez Starą Szkołę jest humorystyczna seria Evžena Bočka o *Ostatniej arystokratce* (2015, *Poslední aristokratka*, tłum. M. Śmigielski). Ten kasztelan zamku w Miloticach na Morawach Południowych jest jednym z najpopularniejszych czeskich pisarzy współczesnych. W 2018 roku w tłumaczeniu Śmigielskiego ukazała się trzecia część serii *Arystokratka na koniu (Aristokratka na koni)*, część drugą — *Arystokratka w ukropie (Aristokratka ve varu)*, tłum. M. Śmigielski — wydano w 2016 roku. W programie wołowskiej oficyny za rok 2018 znajdziemy powieść *Krzycz po cichu, braciszku (Řvi potichu, brácho)*, tłum. M. Śmigielski) Ivony Březinovej, za którą autorka została nagrodzona Złotą Wstęgą 2017 za najlepszą książkę dla młodzieży, Nagrodą Bibliotekarzy 2017, Nagrodą Nauczycieli 2017 oraz otrzymała nominację do nagrody Magnesia Litera. Ostatnią pozycją Starej Szkoły wydaną w 2018 roku jest horror literacki młodego pisarza, Mirosłava Pecha, *Mainstream (Mainstream)*, tłum. M. Śmigielski. Cechą charakterystyczną wydawnictw Afera i Stara Szkoła jest stała współpraca z konkretnymi tłumaczami. W Aferze ukazują się głównie przekłady

założycielki oficyny Julii Różewicz i Anny Wróbel, a w Starej Szkole — Mirosława Śmigiełskiego.

W 2013 roku we Wrocławiu powstało wydawnictwo Książkowe Klimaty, które publikuje współczesną prozę europejską, koncentrując swe zainteresowania przede wszystkim na południu. Poprzez swoje wybory translatorskie wydawca pokazuje te miejsca na literackiej mapie, które pomimo niewielkiego oddalenia geograficznego wciąż pozostają w cieniu. Każda seria (czeska, grecka, słowacka, polska, rumuńska, bułgarska, turecka, bałkańska, węgierska, irańska) dotyczy oddzielnego kraju lub regionu, a tym samym tworzy unikalny klimat. Wybór spośród znanych i cenionych w rodzimym horyzoncie odbioru współczesnych pisarzy, reprezentujących najmłodsze pokolenie, przynosi Książkowym Klimatom prestiżowe korzyści. Założenia merytoryczne i artystyczne koncepcji wydawniczej, będące uzasadnieniem dla translatorskich wyborów, intuicja i wyczucie rynku zaowocowały w 2018 roku zapowiedzią powieści Radki Denemarkovej *Kobold (Kobold. Přebytky něhy. Přebytky lidí)* w tłumaczeniu Agaty Wróbel i Olgi Czernikow. Jak podkreślono w recenzji zamieszczonej na okładce książki, to „Wstrząsająca powieść o sile i słabości, o destrukcyjnym uczuciu i nieustającej opresji, przede wszystkim zaś o złu, które rodzi się niepostrzeżenie, by potem prędko rozrosnąć się do monstrualnych rozmiarów”²⁰. Nakładem Książkowych Klimatów w 2018 roku ukazały się również: tekst Jiřego Hájíčka *Zaklinacz deszczu (Dešťová hůl)* w tłumaczeniu Doroty Dobrew i książka Markéty Pilátovéj *Z Baťou w džungli (S Baťou v džungli)*, tłum. A. Wróbel, łącząca w sobie formę klasycznej powieści, reportażu i eseju, której głównym bohaterem jest Jan Antonin Baťa, postać szczególna w czeskiej historii XX wieku.

Wyliczając wydawnictwa polskie publikujące literaturę czeską, należy wspomnieć oficynę Dowody na Istnienie i serię Stehlík. W jej ramach ukazał się w 2018 roku zbiór opowiadań o ludziach czasów, jak pisano w Czechach, w których zwiększa się spożycie antydepresantów, autorstwa Ivany Myškovéj: *Białe zwierzęta są bardzo często głuche* w tłumaczeniu Elżbiety Zimnej. Seria Stehlík to osobisty wybór literatury Mariusza Szczygła, który popularyzuje w Polsce czeską kulturę i literaturę.

Nad Wisłą w propagowanie kultury i literatury czeskiej aktywnie włącza się prężnie działające Czeskie Centrum w Warszawie — instytucja promująca kulturę czeską, która oprócz tego organizuje również certyfikowane kursy języka czeskiego, a także udziela informacji o szeroko pojętej kulturze Republiki Czeskiej²¹.

20 Recenzja z okładki książki: R. Denemarková, 2019: *Kobold*. A. Wróbel, O. Czernikow, tłum. Wrocław, Książkowe Klimaty.

21 Instytucja, pierwotnie pod nazwą Czechosłowacki Ośrodek Informacyjny, powstała na podstawie podpisanego 10 marca 1947 roku Układu o Przyjaźni, Współpracy i Wzajemnej Pomocy między Polską a Czechosłowacją. W 1993 roku, w wyniku rozpadu

Polscy wydawcy i tłumacze chętnie korzystają z dotacji i grantów, które przyznaje Ministerstwo Kultury Republiki Czeskiej na tłumaczenie literatury czeskiej. W bibliografii opracowanej przez Josefa Schwarza *Bibliografie překladů české literatury podpořených Ministerstvem kultury ČR v letech 1998—2018* (https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/bibliography) znalazło się 8 pozycji literatury czeskiej, których tłumacze na język polski otrzymali w 2018 roku wsparcie finansowe z Ministerstwa Kultury Republiki Czeskiej.

W roku 2018 tłumaczonymi na język polski autorami czeskimi byli: Bianca Bellová, Evžen Boček, Egon Bondy, Jiří Březina, Ivona Březinová, Radka Denemarková, Miloš Doležal, Jiří Hájíček, Zdeněk Jirotko, Milan Kundera, Vladimír Macura, Miroslav Pech, Markéta Pilátová, Iva Procházková, Jiří Sádlo, Josef Škvorecký, Bogdan Trojak, Petr Šabach oraz Josef Prokeš. W wyborach dokonywanych przez polskich tłumaczy (Anna Radwan-Żbikowska, Mirosław Śmigielski, Agata Wróbel, Olga Czernikow, Michał Kunik, Andrzej Babuchowski, Dorota Dobrew, Leszek Engelking, Agnieszka Holland, Julia Różewicz, Krzysztof Rejmer, Andrzej S. Jagodziński, Michał Tabaczyński, Łukasz Twardowski, Tatiana Witkowska i Kamil Dźwintel) wyraźnie można dostrzec, że skłaniają się oni w stronę pisarzy różnych generacji. Nadal powraca twórczość znanych już i cenionych w Polsce twórców, między innymi Josefa Škvoreckiego (w tłumaczeniu Andrzeja S. Jagodzińskiego), Egona Bondego (w tłumaczeniu Łukasza Twardowskiego) czy Milana Kundery (w tłumaczeniu Agnieszki Holland), twórców średniego pokolenia, jak Vladimír Macura, Petr Šabach, Evžen Boček czy Jiří Hájíček, oraz młodego pokolenia: Jiřego Březiny, Bogdana Trojaka czy Mirosława Pecha. Dużym zainteresowaniem cieszy się na polskim rynku wydawniczym twórczość czeskich pisarek zarówno starszej (Květa Legátová), jak i młodszej generacji (Markéta Pilátová):

W ostatnich latach tłumacze wybierali szczególnie książki czeskich autorek młodego pokolenia. Pisarki czeskie, do grona których możemy zaliczyć Kateřinę Tučkovą, Petřę Hůlovą, Radkę Denemarkovą czy Markétę Pilátovą (tzw. „drsné dámy“), chętnie analizują współczesne dzieje, komentują tragedie związane z małą i wielką historią, a przede wszystkim podejmują temat przemocy, okrucieństwa, szczególnie wobec tych najbardziej bezbronných²².

Mimo słabnącego zainteresowania wydawców literaturą czeską w 2018 roku publikowana ona była na łamach takich czasopism, jak: „Literatura na Świecie”

Czechosłowacji, z Centrum wyodrębnił się Instytut Słowacki. Czeskie Centra należą do Europejskiego Stowarzyszenia Narodowych Instytutów Kultury EUNIC.

22 D. Żygadło-Czopnik, 2018: *Polskie wybory czeskiej prozy kobiecej w przekładach po 1989 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 9, cz. 1: *Dlaczego tłumaczymy? Praktyka, teoria i metateoria przekładu*, s. 235.

„Tekstualia”, „Arcana: kultura, historia, polityka” i „Helikopter” (w początkach swojego istnienia, czyli od 2003 roku, miał charakter drukowanego magazynu, by z czasem przenieść się do przestrzeni internetowej).

Podsumowując rok 2018 w kontekście przekładów polsko-czeskich, nie sposób nie zauważyć, że literatura czeska dociera do polskiego czytelnika za pośrednictwem zaledwie kilku wydawnictw, w przypadku literatury polskiej w Czechach sytuacja ta jest bardziej zróżnicowana. Oczywiście również liczba publikacji jest większa, co świadczy o pewnej zmianie: polska literatura jest w Czechach popularniejsza niż czeska w Polsce. Rosnąca z roku na rok liczba przekładów literatury polskiej w Czechach w kontekście rynkowych kategorii podaży i popytu jest dowodem na to, że Czesi są literaturą polską zainteresowani. Czytelnik polski nie otrzymuje wielu czeskich pozycji literackich rocznie, a te, które do niego trafiają, są w głównej mierze subiektywnymi wyborami tłumaczy, co należy uznać za pewną regułę nowego rynku książki, na którym już nie obowiązuje odgórny plan wydawniczy promujący literaturę i tłumaczenia „bratnich narodów”, jak to miało miejsce w czasach komunizmu. Wyraźnie widać, że polscy tłumacze starają się przedstawić czytelnikom pewną nową wartość, teksty do tej pory nietłumaczone w kraju. Literatura czeska w Polsce sukcesywnie wypełnia niszę na rynku wydawniczym. Analizując bibliografię przekładów na język polski za rok 2018, nie odnosi się wrażenia, żeby czeski kanon zewnętrzny w Polsce miał w najbliższym czasie istotnie różnić się od tego, który zdominował jego obraz do roku 2017.

Literatura

- Baron R., 2013: *Ambasadorowie wzajemnego zrozumienia. Niedocenieni twórcy pomostów między polską i czeską kulturą (XIX—XXI w.)*. Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Bourdieu P., 2001: *Reguły sztuki. Geneza i struktura pola literackiego*. A. Zawadzki, tłum. Kraków, Wydawnictwo Universitas.
- Denemarková R., 2019: *Kobold*. A. Wróbel, O. Czernikow, tłum. Wrocław, Książkowe Klimaty.
- Even-Zohar I., 2009: *Miejsce literatury tłumaczonej w polisystemie literackim*. M. Heydel, tłum. W: P. Bukowski, M. Heydel, red.: *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków, Znak, s. 197—203.
- Hloušková J., 1998: *Rola literatury polskiej w środowisku czeskim i przemiany w jej odbiorze po drugiej wojnie światowej*. W: J. Wyrozumski, red.: *Czechy i Polska na szlakach ich kulturalnego rozwoju*. Kraków, Wydawnictwo Antykwa.

- Jankowicz G. et al., 2014: *Literatura polska po 1989 roku w świetle teorii Pierre'a Bourdieua. Raport z badań*. Kraków, Korporacja Ha!art.
- Kania K., 2015: *Polska powieść polityczna u progu XXI wieku. O prozie Bronisława Wildsteina*. „Tematy i Konteksty”, nr 5 (10), s. 67—84.
- Koziół P., [online]: *Andrzej Pilipiuk*. Dostępne w Internecie: <https://culture.pl/pl/tworca/andrzej-pilipiuk> [dostęp: 8.09.2019].
- Lam A., 2007: *W czeskim zwierciadle*. „Pobocza”, nr 2 (28). Dostępne w Internecie: http://www.kwartalnik-pobocza.pl/pob28/al_o_ms.html [dostęp: 8.09.2019].
- Majdzik K., 2018: *Wstęp*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 9, cz. 1: *Dlaczego tłumaczymy? Praktyka, teoria i metateoria przekładu*, s. 7—14.
- Mroczek I., 2010: *Czeskie przekłady prozy polskiej ostatnich lat*. W: R. Cudak, red.: *Literatura polska w świecie*. T. 3: *Obecności*. Katowice, Wydawnictwo Gnome, s. 180—188.
- Mroczek I., 2016: *Komentarz do bibliografii przekładów literatury czeskiej w Polsce i literatury polskiej w Czechach w 2015 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 7, cz. 2, s. 83—90.
- Wildstein B., 2011: *Czas niedokonany*. Poznań, Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Zakopalová I., 2011: *Czesława Miłosza ślady (nie)przypadkowe. O recepcji czeskiej*. „Postscriptum Polonistyczne”, nr 1 (7), s. 315—326.
- Żygadło-Czopnik D., 2018: *Polskie wybory czeskiej prozy kobiecej w przekładach po 1989 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 9, cz. 1: *Dlaczego tłumaczymy? Praktyka, teoria i metateoria przekładu*, s. 227—247.

Dorota Żygadło-Czopnik

O přítomnosti polské literatury v České republice a české v Polsku Komentář k bibliografii překladů v roce 2018

RESUMÉ | Bibliografie je rozdělena do dvou částí, z nichž první zahrnuje *Bibliografii překladů polské literatury v České republice za rok 2018* a druhá *Bibliografii překladů české literatury v Polsku za rok 2018*, obě části obsahují přeloženou literaturu. Zpracovaná bibliografie se nevěnuje výhradně knižním položkám, ale zohledňuje i překlady umístěné v časopisech. Činnost nakladatelství v Polsku a v České republice, jimi konsekventně realizovaná kulturní, vydavatelská politika a příslušná popularizační strategie se podílejí na obohacení dialogu mezi kulturami. Česká a polská literatura si v obou zemích budují silnou pozici, která se postupně zlepšuje. Konečným cílem celého projektu je zajistit odborníkům a čtenářům prostřednictvím řady *Przekłady Literatur Słowiańskich* vyčerpávající seznam publikací překladů české a polské literatury vydané na území České republiky a Polska v roce 2018.

KLÍČOVÁ SLOVA | česká literatura, polská literatura, bibliografie, překlady, recepce

Dorota Żygadło-Czopnik

The Presence of Polish Literature in the Czech Republic
and Czech Literature in Poland

A Commentary on the Bibliography of Translations in 2018

SUMMARY | The bibliography is divided into two parts. The first includes *Bibliographies of Translations of Polish Literature in the Czech Republic for 2018*, and the second, *Bibliographies of Translations of Czech Literature in Poland for 2018*. Both parts include translated literature. The bibliography is devoted not only to books, but also includes translations published in magazines. The lively activity of publishing houses in Poland and the Czech Republic, their consistent cultural and publishing policies, and an astute distribution strategy all contribute to enriching the dialogue between the cultures. Czech and Polish literature in both countries is strengthening its position, which is gradually improving. The ultimate goal of this bibliography project is to provide experts and readers, through the series entitled *Przekłady Literatur Słowiańskich (Translations of Slavic Literatures)*, with an exhaustive list of publications of translations of Czech and Polish literature published in the Czech Republic and Poland in 2018.

KEYWORDS | Czech literature, Polish literature, bibliography, translations, reception

DOROTA ŻYGADŁO-CZOPNIK | dr nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Bohemistyki Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się głównie wokół: obrazu literatury i kultury czeskiej po aksamitnej rewolucji 1989 roku, nowoczesnej czeskiej myśli teoretycznej (dorobek czeskiej teorii literatury i teatrologii) oraz recepcji literatury czeskiej w Polsce. Autorka monografii *W kręgu czeskiej semiotyki teatru. Ivo Osolsobě jako teoretyk teatru i musicalu* (Wrocław 2009), redaktorka numeru czasopisma „Miscellanea Posttotalitariana Wratislaviensia. Elity w krajach Europy Środkowej i Wschodniej po roku 1989” (2015, nr 3).